

GWREIDDIAU CRYF

Tyfu Meithrinfeydd Coed Prydeinig

Hydref 2025

Rhagymadrodd

Y goeden gyntaf ydw i'n cofio bod yn ymwybodol ohoni fel plentyn oedd derwen. Roeddwn i'n arfer byw ar glwt lle'r oedd yr holl blant yn defnyddio'r goeden fel y man cyfarfod, ar gyfer cuddio, adrodd straeon, ein lloches am gysgod a'r pwynt na chawn fynd y tu hwnt iddo wrth chwarae y tu allan. Yn storm 1987, roedd wedi diflannu.

Mae gwerthoedd diwylliannol coed wedi cael eu parchu yn ein tirwedd ers cannoedd o flynyddoedd. Atgoffodd y protestio cyhoeddus pan dorrwyd coeden Sycamore Gap ni o'n perthynas â choed a bod coed yn bwysig, ar ba bynnag lefel isymwybodol.

Mae cyflwyno, amnewid, plannu a sefydlu coed yn hanfodol i fynd i'r afael â bygythiadau cyfun newid hinsawdd a cholli natur, yn ogystal â chreu nodau diwylliannol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Maen nhw'n chwarae rhan hanfodol yn ein bywydau, gan gynnig gwasanaethau ecosystem na allem weithredu hebddynt. Ac er bod y manteision hyn yn deillio'n naturiol ac yn ymddangos yn rhad ac am ddim yn ôl yr anthropogeneg, dim ond os ydym yn cynnal ac yn meithrin y coed y maen nhw'n dod ohonynt y byddwn yn medi'r gwobrau.

Boed yn blannu coetiroedd newydd, creu hafanau bywyd gwyllt, tyfu cnydau, dylunio mannau cyhoeddus hardd neu erddi preifat, mae coed yn ganolog i'n tirweddau ac yn hanfodol ynddynt. A chyda phwysau cynyddol ar amgylcheddau trefol wrth i boblogaethau dyfu, mae'n hanfodol bod gennym amrywiaeth, nifer ac ansawdd coed i gynnal pob bywyd ar draws ein cenedloedd. Mae meithrinfeydd coed wrth wraidd yr ymdrech hon, gan gyflenwi coed i ddiwallu'r anghenion hyn.

Mae manteision mawr i ddefnyddio'n meithrinfeydd coed domestig. Mae'n lleihau'r risg o gyflwyno organebau niweidiol i'n tirweddau, sy'n cefnogi ein bioddiogelwch, wrth leihau allyriadau carbon, a hybu busnesau a'r economi leol. Nid dim ond mater o ddewis yw gweithio gyda'n sector meithrinfeydd coed ar gyfer cyflenwad amrywiol o goed cartref; mae'n hanfodol i dirweddau ffyniannus a galluogi ymrwymadau amgylcheddol a natur.

Yr amser gorau i blannu coeden oedd 20 mlynedd yn ôl, felly nawr yw'r amser i weithredu. Mae oedi yn peryglu tanseilio ein hamcanion amgylcheddol a photensial economaidd y sector yma.

Mae buddsoddi mewn meithrinfeydd coed ym Mhrydain yn sicrhau'r sylfaen ar gyfer cyflawni ein hamcanion uchelgeisiol o ran sefydlu coed. Dyma'r foment i adeiladu dyfodol gwydn, cynaliadwy a gwyrdd i Brydain.

Arit Anderson

Mae'r argymhellion yn yr adroddiad hwn, a ddatblygwyd mewn ymgynghoriad agos â'r sector meithrinfeydd coed, yn cynrychioli newid sylweddol o ran cefnogi cynhyrchu coed ym Mhrydain. Am y tro cyntaf, mae pedwar sefydliad wedi dod ynghyd i gyflwyno llais unedig: Coed Cadw yw elusen cadwraeth coetiroedd fwyaf y DU, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol yw un o'r tîrfeddianwyr mwyaf ym Mhrydain a'r elusen gadwraeth fwyaf yn Ewrop, y Gymdeithas Arddwriaethol Frenhinol yw prif elusen garddio'r DU, a Chymdeithas y Crefftau Garddwriaethol yw'r corff masnach sy'n cynrychioli'r sector garddwriaeth amgylcheddol, gan gynnwys cynhyrchu coed yn y DU.

Mae pob sefydliad yn cydnabod pwysigrwydd cynhyrchu domestig i ddiwallu ein hanghenion plannu coed, i gefnogi tyfwyr Prydain, a chynorthwyo bioddiogelwch. Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu Cymru, Lloegr a'r Alban, gan gydnabod bod meithrinfeydd coed ym Mhrydain yn cyflenwi ar draws y gwledydd hyn.

Cynnwys

Crynodeb gweithredol.....	4
Canfyddiadau allweddol.....	5
Argymhellion	8
Argymhellion strategol allweddol ar gyfer newid hanfodol a sylfaenol.....	9
Newidiadau ar gyfer twf yn y tymor byr a chanolig.....	10
1. Rhagarweiniad.....	13
1.1 Pam tyfu coed ym Mhrydain?	15
1.2 Cynllun ar gyfer dyfodol gwyrdd a llewyrchus.....	19
2. Canfyddiadau o'n hymchwil	21
2.1 Mae hyder cryf yn y farchnad a galw am gynnyrch a dyfir ym Mhrydain yn hanfodol ar gyfer twf	21
2.2 Galw am goed cartref	23
2.3 Gall cyflenwad hadau fod yn gyfyngedig oherwydd amrywiadau naturiol a hyder gwael yn y farchnad.....	23
2.4 Mae Prydain yn brin o setor cynhyrchu gwreiddgyffion	24
2.5 Mae grantiau cynhyrchu coed wedi cynorthwyo cynhyrchu coed ifanc coedwigaeth ond mae angen eu hehangu.....	25
2.6 Mae bylchau llafur a sgiliau yn atal ehangu'r sector	27
2.7 Mae ymchwil ac arloesi yn hanfodol i gynyddu effeithlonrwydd cynhyrchu.....	27
2.8 Mae meithrinfeydd coed cymunedol yn wynebu rhwystrau ariannol a	
3. Symud ymlaen	30
Cydnabyddiaethau	31
Geirfa.....	31
Cyfeiriadau	33

“Yr amser gorau i blannu coeden oedd 20 mlynedd yn ôl, felly nawr yw'r amser i weithredu. Mae oedi yn peryglu tanseilio ein hamcanion amgylcheddol a photensial economaidd y sector hwn.”

Mae Gwreiddiau Cryf yn gydweithrediad rhwng:
Strong Roots is a collaboration between:

Crynodeb gweithredol

- Yr adroddiad hwn yw allbwn allweddol prosiect Gwreiddiau Cryf, prosiect cydweithredol sy'n cynnwys Coed Cadw, Cymdeithas y Crefftau Garddwriaethol, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a'r Gymdeithas Arddwriaethol Frenhinol. Archwiliodd Gwreiddiau Cryf y rhwystrau allweddol i gynhyrchu coed domestig, a nododd atebion i gynyddu argaeledd coed cartref, gan gynhyrchu argymhellion yn seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer gwell cefnogaeth lywodraethol i'r sector. Roedd y broses hon yn cynnwys adolygiad desg o'r dystiolaeth bresennol, dau arolwg ar-lein, a chyfweliadau â rhanddeiliaid. Mae'r adroddiad hwn yn berthnasol i Brydain Fawr, sy'n cynnwys Lloegr, yr Alban a Chymru.
- Mae coed yn chwarae rhan hanfodol wrth gynnal bioamrywiaeth, lliniaru newid hinsawdd, a gwella lles y cyhoedd. Maen nhw'n gwella ansawdd aer, yn darparu cynefinoedd, yn storio carbon, yn lleihau llifogydd, ac yn cefnogi economïau lleol. Yn 2023/24, plannodd Prydain dros 20,000 hectar o goetir newydd, yr uchaf mewn 35 mlynedd, ond bydd cyrraedd targedau plannu yn y dyfodol yn gofyn am gynydd dramatig mewn cynhyrchu coed domestig.
- Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i gynyddu gorchudd coed fel rhan o'i Strategaeth Sero Net, gyda thargedau'n codi i 40,000 hectar o blannu bob blwyddyn erbyn 2030. Mae Cynllun Gwella Amgylcheddol Lloegr yn gosod nod sy'n rhwymo'n gyfreithiol o ehangu gorchudd coed o 14.5% i 16.5% erbyn 2050. Mae gan yr Alban a Chymru dargedau blynyddol uchelgeisiol tebyg, gan gynllunio i gynyddu cyfraddau plannu i 18,000 a 4,000 hectar y flwyddyn yn y drefn honno.
- Mae buddsoddiad mewn plannu a chynhyrchu coed wedi tyfu, gyda mentrau fel yr England Woodland Creation Offer, Cynllun Grant Coedwigaeth yr Alban, a Chynllun Ffermio Cynaliadwy Cymru yn cefnogi coedwigo. Fodd bynnag, er mwyn cyflawni ymrwymïadau amgylcheddol cenedlaethol a rhyngwladol, mae sector meithrinfeydd coed cadarn a gwydn yn hanfodol.
- Mae'r galw am goed a dyfir ym Mhrydain yn amlwg: mynegodd pob mewnforiwr coed a holwyd ffafriaeth tuag at stoc a gynhyrchwyd yn y wlad os yw ar gael.
- Mae ehangu cynhyrchu coed ym Mhrydain nid yn unig yn diogelu ond hefyd yn gwella cyfraniadau economaidd y sector, sydd ar hyn o bryd yn cyfateb i tua £5.02 biliwn y flwyddyn. Mae'r sector cynhyrchu a rheoli coed yn cefnogi dros 22,000 o swyddi, a byddai cefnogaeth bellach yn galluogi twf posibl o 45%, gan greu 9,900 o swyddi ychwanegol. Mae mwyafrif y rolau hyn wedi'u lleoli mewn ardaloedd gwledig, gan gynnig cyflogaeth sgil uchel werthfawr ac ysgogi twf economaidd cynaliadwy mewn cymunedau lleol.
- Mae tyfu coed ym Mhrydain nid yn unig yn darparu cyfle twf gwyrdd pwysig ond mae hefyd yn cryfhau biddiogelwch trwy leihau'r risg o blâu a chlefydau a fewnforir. Yn 2023, mewnforiodd Prydain 128.5 miliwn o goed a llwyni gwerth £280 miliwn. Mae symud deunydd planhigion yn cynyddu'r tebygolrwydd o gyflwyno plâu niweidiol fel gwyfyn ymdeithiwr y

derw a chlefydau fel *Phytophthora ramorum*, sy'n costio tua £6.1 miliwn yn flynyddol i'w rheoli.

- Mae manteision cynhyrchu coed domestig yn amlwg, ac mae'r galw'n parhau i dyfu. Nawr yw'r amser i ddatgloi potensial y diwydiant hwn i gyrraedd targedau coed allweddol y llywodraeth. Mae'r adroddiad hwn yn gosod y sylfaen ar gyfer cynllun gweithredu i Brydain dan arweiniad Defra, Llywodraeth Cymru, a Llywodraeth yr Alban. Mae'n amlinellu argymhellion strategol allweddol a chamau gweithredu uniongyrchol i gryfhau cynhyrchu coed a chreu'r amodau ar gyfer sector ffyniannus a gwydn.

Canfyddiadau allweddol

Mae hyder a galw cryf yn y farchnad am goed Prydeinig yn hanfodol ar gyfer twf

- Ansicrwydd yn y farchnad yw'r her fwyaf i feithrinfeydd coed o hyd, yn enwedig o ran grantiau plannu'r llywodraeth a all gau neu newid heb rybudd. Yn arolwg Gwreiddiau Cryf, dywedodd 93% o feithrinfeydd fod rhagweld galw yn her i'w busnes.
- Mae meithrinfeydd coed yn barod i ddefnyddio logo ardystiedig "Wedi'i dyfu ym Mhrydain", gan roi ffordd haws i ddefnyddwyr adnabod a chefnogi tyfwyr Prydeinig.

Gall cyflenwad hadau fod yn gyfyngedig oherwydd amrywiadau naturiol a hyder gwael yn y farchnad

- Roedd cyflenwad hadau yn bryder cyffredin ymhlith meithrinfeydd coed, gyda 86% yn ei nodi fel ffactor cyfyngol. Mae'r amrywiadau naturiol yn y cyflenwad hadau, ynghyd â phroblemau rhagweld galw, yn creu rhwystrau wrth fodloni'r galw.
- Efallai mai creu mwy o gellïau hadau fydd fwyaf addas ar gyfer rhywogaethau prin neu rywogaethau prin eu dosbarthiad. Er mwyn cynnal eu rheolaeth, mae sicrhau eu bod yn cael eu defnyddio gan gasglwyr hadau yn hanfodol.

Mae Prydain yn brin o sector cynhyrchu gwreiddgyffion

- Mae dirywiad cynhyrchu gwreiddgyffion domestig wedi cynyddu dibyniaeth ar fewnforion gwreiddgyffion, gan arwain at ostyngiad mewn rhaglenni bridio.

Mae grantiau cynhyrchu coed wedi cynorthwyo cynhyrchu coed ifanc coedwigaeth ond mae angen eu hehangu.

- Mae grantiau cynhyrchu coed wedi bod yn fuddiol ac wedi'u defnyddio'n dda. Croesewir grantiau cyfalaf ar gyfer buddsoddi mewn awtomeiddio sy'n hanfodol oherwydd prinder llafur.
- Mae angen i gefnogaeth bellach i gynhyrchu coed gyd-fynd â chynnydd yn y galw yn y farchnad, neu dargedu diffygion yn y cyflenwad, er mwyn atal ansefydlogi'r farchnad.

- Mae cymhellion gan y llywodraeth wedi canolbwyntio'n bennaf ar gynhyrchu coed ifanc, heb ddigon o gefnogaeth i gynhyrchu coed mwy, aeddfed.

Mae bylchau llafur a sgiliau yn atal ehangu'r sector

- Mae prinder gweithwyr medrus mewn garddwriaeth a chynhyrchu coed yn cyfyngu ar dwf, gyda 71% o feithrinfeydd coedwigaeth ac 86% o dyfwyr ffrwythau, cnau ac addurniadau yn nodi bwlch sgiliau.
- Mae addysg a phrentisiaethau ar gyfer cynhyrchu coed yn brin, gan rwystro gallu'r diwydiant i ddenu a hyfforddi talent newydd.

Mae ymchwil ac arloesi yn hanfodol i gynyddu effeithlonrwydd cynhyrchu

- Mae mecaneiddio ac awtomeiddio yn allweddol i gynyddu effeithlonrwydd cynhyrchu, ond mae costau uchel oherwydd diffyg opsiynau 'oddi ar y silff' a marchnad ansefydlog yn ei gwneud hi'n anodd eu mabwysiadu'n eang.
- Mae dod â pheiriannau newydd i'r farchnad yn anatyniadol i weithgynhyrchwyr oherwydd maint bach y farchnad ar gyfer cynhyrchu coed, sy'n golygu bod arloesedd yn mynd yn sownd yng 'nglyn cysgod angau'.

Mae meithrinfeydd coed cymunedol yn wynebu rhwystrau ariannol a rheoleiddiol

- Mae Meithrinfeydd Coed Cymunedol (CTNau) yn chwarae rhan hanfodol wrth dyfu rhywogaethau coed a tharddiadau nad ydynt efallai ar gael yn unman arall, ond sy'n wynebu heriau ariannol a rheoleiddiol sy'n cyfyngu ar eu hehangu.

Mae'r galw am blannu coed yn cynyddu, a rhaid i Brydain beidio â cholli'r cyfle i ddatblygu ei sector meithrinfeydd coed domestig. Bydd cefnogi cynhyrchu coed cartref yn cryfhau bioddiogelwch, yn cefnogi twf economaidd cynaliadwy a bywoliaeth wledig, ac yn helpu i gyflawni ymrwymadau hinsawdd a bioamrywiaeth. Mae'r argymhellion yn yr adroddiad hwn, a ddatblygwyd gan bartneriaid Gwreiddiau Cryf, yn darparu map ffordd ar gyfer diwydiant cynhyrchu coed ffyniannus a gwydn sy'n cyd-fynd â thargedau'r llywodraeth ac a fydd yn cyfrannu at ddyfodol gwyrdd Prydain.

Tyfu coed ym Mhrydain ar gyfer twf gwyrdd a bioddiogelwch cryfach

Manteision coed a dyfir ym Mhrydain:

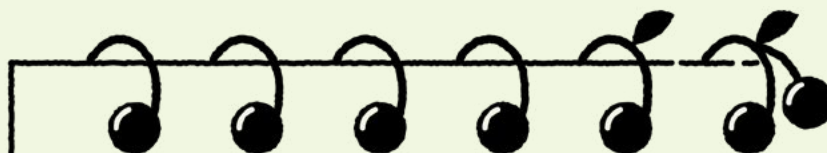
Cyfrannwyd £2.6 biliwn gan y sector i'r economi drwy blannu a rheoli coed¹

22,000 o swyddi wedi'u cefnogi a gallai twf gynyddu hyn 9,900¹

4.1 biliwn tonnall o garbon deuocsid eisoes wedi'i gloi yng nghoedwigoedd y DU²

Dangosodd ein harolwg o feithrinfeydd coed:

Byddai
100%
yn ffafrio stoc a gynhyrchwyd yn y wlad

Canfu
86%
fod cyflenwad hadau yn ffactor cyfyngol

Roedd
93%
o'r farn bod rhagweld y galw yn her i'w busnes

Adroddodd
86%
o feithrinfeydd ffrwythau, cnau ac addurniadau fwleh sgiliau

Byddai
83%
yn defnyddio logo ardystiedig a dyfir ym Mhrydain

Roedd
78%
wedi buddsoddi mewn awtomeiddio ond yn gweld rhwystrau i ehangu

Datblygu cynllun gweithredu ar gyfer cyflenwad coed Prydain a fydd yn:

- Creu a hyrwyddo logo ar gyfer coed a dyfir ym Mhrydain.
- Cefnogi cynhyrchu coed cynhyrchiol ac addurniadol.
- Sefydlu Uned Caffael Coed Prydain.
- Sefydlu grŵp ymchwil cynhyrchu coed gyda sefydliadau ymchwil.
- Astudio faint o ddeunydd sydd wedi'i fewnforio y gellid ei dyfu ym Mhrydain.

¹Oxford Economics. (2024). The economic impact of environmental horticulture and landscaping in the UK. 16. The Economic Impact of Environmental Horticulture and Landscaping in the UK | Oxford Economic [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

²Forest Research. (2024). Forestry Statistics 2024. Forestry Statistics 2024 – Forest Research [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

Argymhellion

Mae angen gweithredu i fynd i'r afael â'r materion a amlygwyd uchod ac i ganiatáu i lywodraethau'r tair gwlad wireddu eu hymrwymiadau eu hunain. Heb hyn, ni all Prydain Fawr ddarparu'r coed sydd eu hangen i gyrraedd targedau uchelgeisiol.

Rydym yn argymhell bod y cyfrifoldeb cyffredinol am gynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r materion hyn yn nwylo Defra, Llywodraeth Cymru a Llywodraeth yr Alban. Mae'r Grŵp Adnoddau Genetig Coedwigoedd presennol ledled y DU hefyd yn rhoi cyfle i randdeiliaid ymgysylltu a goruchwyllo'r gwaith hwn. Mae pob argymhelliad hefyd yn cynnwys llywodraeth, adran neu asiantaeth awgrymedig a nodwyd fel corff arweiniol posibl. Yn aml, mae hyn yn cynnwys tri chorff, un o bob un o lywodraethau'r tair gwlad, a ddangosir mewn cromfachau ar ôl yr argymhelliad.

Argymhellion strategol allweddol ar gyfer newid hanfodol a sylfaenol

1. Sefydlu Uned Caffael Coed Prydain Fawr.

Gweithio ar draws sectorau ac ar draws gwledydd i ddyfeisio a sefydlu Uned Caffael Coed ym Mhrydain Fawr sy'n gyfrifol am sicrhau'r gadwyn gyflenwi coed. Mae hyn yn cynnwys modelu'r galw am goed a rhoi contractau aml-flwyddyn i feithrinfeydd coed i gyflawni caffael coed cyhoeddus a phlannu o dan grantiau'r llywodraeth gyda stoc a dyfir ym Mhrydain, gan gynnwys creu coedwigoedd cenedlaethol newydd. (Defra, LIA, LIC)

2. Cynnal astudiaeth ddichonoldeb ar ba ganran o ddeunydd a fewnforir y gellid ei dyfu ym Mhrydain.

Defnyddio canlyniadau'r astudiaeth i lywio fframwaith strategol ar gyfer ariannu cynhyrchu coed. Mae grantiau cyfalaf cynhyrchu coed yn angenrheidiol ledled Prydain i gefnogi cynhyrchu. Dylent anelu at sefydlogi'r farchnad a llenwi'r bylchau yn y cyflenwad, gan sicrhau bod marchnad ar gyfer y coed ac enillion clir ar fuddsoddiad i'r pwrs cyhoeddus. (Defra, SF, LIC)

3. Datblygu cynllun gweithredu ar gyfer coed cynhyrchiol ac addurniadol.

Defnyddio canfyddiadau'r astudiaeth ddichonoldeb i lywio cynllun gweithredu coed cynhyrchiol (ffrwythau a chnau) ac addurniadol sy'n manylu ar sut y bydd llywodraethau'r tair gwlad yn cefnogi'r diwydiant hwn. Dylai hyn gynnwys mynd i'r afael â phroblemau gyda chyflenwad gwreiddiau cartref, bylchau sgiliau, a chefnogaeth grant ar gyfer cynhyrchu coed nad ydynt yn goedwigaeth. (Defra, LIC, LIA)

4. Sefydlu grŵp ymchwil cynhyrchu coed gyda sefydliadau ymchwil.

Defnyddio'r grŵp i hyrwyddo a chydlynio arloesedd awtomeiddio a nodi bylchau lle gall cyllid cyhoeddus sicrhau mynediad peiriannau newydd i'r farchnad. Mae model llwyddiannus yn yr Iseldiroedd yn cynnwys y dull 'driphlyg helics' lle mae ymchwilwyr, llunwyr polisi a diwydiant yn cydweithio i gynyddu effeithlonrwydd cynhyrchu coed. (Defra)

5. Creu a hyrwyddo logo ar gyfer coed a dyfir ym Mhrydain.

Dylai "a dyfir ym Mhrydain" fod yn berthnasol i goed sydd wedi'u lluosogi a'u tyfu ym Mhrydain. Mae ymgyrch gyhoeddus yn hanfodol i sicrhau llwyddiant, gan gynorthwyo dealltwriaeth bod cefnogi tyfwyr Prydeinig yn bwysig a gyrru'r galw am goed gyda'r logo hwn. (Defra, LIA, LIC)

Newidiadau ar gyfer twf yn y tymor byr a chanolig

6. Cynyddu'r aliniad rhwng cyflenwad a galw am goed, a grantiau plannu.

Ymgynghori â'r gadwyn gyflenwi coed, gan gynnwys meithrinfeydd coed, cyrff masnach, masnachwyr hadau a'r Grŵp Garddwriaeth Amgylcheddol, ochr yn ochr â'r rhai sy'n ymwneud â phlannu coed, gan gynnwys awdurdodau lleol, cyrff anllywodraethol, parciau cenedlaethol, a choedwigwyr, i gynyddu'r cydlynad rhwng cyflenwad coed, galw, a grantiau plannu. Mae hyn yn cynnwys sicrhau hyblygrwydd i newid amserlenni yn ôl y cyflenwad, ymgynghori ar newidiadau i grantiau, a chyfraddau talu digonol ar gyfer rhywogaethau a tharddiadau prin. (Defra, CC, SF, LIC)

7. Cefnogi tirfeddianwyr i dyfu coed dan gcontract wrth ddefnyddio grantiau plannu'r llywodraeth.

Dim ond tra bod yr argymhelliad cyntaf, sef sefydlu uned Caffael Coed Prydain Fawr, yn cael ei weithredu y dylai hyn fod yn ofynnol. Dylid annog tyfu dan gcontract trwy ganllawiau a thrwy ffafrio'r coed hynny sy'n tyfu dan gcontract gyda chyfraddau talu uwch a sgoriau ymgeisio uwch. Gellir galluogi hyn ymhellach trwy ymestyn y ffenestr blannu hyd at bum mlynedd. (Defra, CC, SF, LIC)

8. Cyhoeddi data rheolaidd a chlr ar fewnforion rhywogaethau â choesyntau coediog, fel coed, llwyni, topiari, a gwrychoedd.

Dylai adroddiadau gynnwys nifer, rhywogaethau ac aeddfedrwydd. Byddai hyn yn caniatáu i'r sector ddeall lle nad yw'r galw'n cael ei fodloni o fewn Prydain Fawr, gan gynorthwyo hyder y farchnad i ehangu. (Defra, APHA)

9. Ymrwymo i sefydlu a rheoli ffynonellau hadau.

Cydnabod pwysigrwydd ffynonellau hadau fel adnodd cenedlaethol, yn enwedig ar gyfer rhywogaethau coed endemig sydd mewn perygl fel y gerddin gwynion. Mae hyn yn cynnwys datblygu grantiau a chymhellion i greu a rheoli celliau hadau ar gyfer rhywogaethau prin, neu lle mae'r galw'n fwy na'r cyflenwad, gweithio gyda thirfeddianwyr i ddarparu gwybodaeth am reoli a chyllido celliau hadau. (Defra, LIC, LIA)

10. Ailystyried gweithdrefnau casglu hadau mewn ffordd sensitif ar safleoedd gwarchodedig, gan gynnwys SoDdGA, er mwyn agor adnoddau genetig y safleoedd hyn.

Mae hyn yn cynnwys darparu gweithdrefnau i benderfynu faint o hadau y gellir eu casglu fel nad yw'n effeithio ar adfywio naturiol ond yn dal i ganiatáu mynediad at yr adnoddau genetig ar gyfer cadwraeth a chynyddu amrywiaeth genetig stoc blannu. Alinio'r broses hon â chofrestru Unedau Cadwraeth Genynnau newydd (GCUau). (FR, NE, NS, CNC)

11. Adolygu'r parthau tarddiad hadau sydd wedi dyddio ar hyn o bryd.

Dylent adlewyrchu amrywiad genetig o fewn rhywogaethau penodol neu grwpiau o rywogaethau, gan roi mwy o hyder o fewn y gadwyn gyflenwi o ran dewis tarddiad. Gweithio gyda'r diwydiant i hwyluso'r newid hwn. Dylai hyn gynnwys casglu gwybodaeth enetig ar gyfer rhywogaethau brodorol ledled Prydain. (CC)

12. Cefnogi cystadleuaeth ac arallgyfeirio cyflenwad hadau.

Cynyddu hygyrchedd i systemau prosesu, profi a Deunyddiau Atgenhedlu

Coedwigoedd (FRM). Ariannu'n llawn y cyfleuster hadau sy'n eiddo cyhoeddus i Forestry England yn Delamere i ehangu ei wasanaethau i brosesu a phrofi hadau i eraill, yn enwedig ar gyfer lotiau hadau bach. (Defra, FE) Ailddatblygu'r platfform FRM ar-lein sydd ar hyn o bryd yn drafferthus ac yn anaddas at y diben. (CC) Aid uptake of automation.

13. Cymorth i fabwysiadu awtomeiddio.

Sicrhau darpariaeth grantiau cyfalaf cynhyrchu coed, a hyblygrwydd mewn gofynion dyfynbris ar gyfer peiriannau pwrpasol ac arbenigol lle mai dim ond un cyflenwr sydd ar gael. (CC, SF)

14. Sicrhau bod cyrsiau a chyfleoedd prentisiaeth yn diwallu anghenion sgiliau presennol a rhai'r dyfodol.

Cynnal gweithgorau rhwng meithrinfeydd coed, adrannau'r llywodraeth, a darparwyr addysg lleol i sicrhau bod cyrsiau a chyfleoedd prentisiaeth yn diwallu anghenion sgiliau presennol a rhai'r dyfodol. Mae gan y Grŵp Garddwriaeth Amgylcheddol weithgor addysg a chyflogaeth y dylid ymgynghori ag ef hefyd. Ystyried y potensial ar gyfer cyrsiau a ariennir gan y llywodraeth mewn garddwriaeth a chynhyrchu coed i greu gweithlu addas ar gyfer cyflawni'r nwyddau cyhoeddus hyn. (DfE, ES, AAS)

15. Ymgorffori cynhyrchu coed ar draws y cwricwlwm cenedlaethol fel rhan o addysg arddwriaethol.

Hyrwyddo gyrfaedd mewn garddwriaeth fel swyddi twf gwyrdd hanfodol, gan apelio at y genhedlaeth nesaf trwy hysbysebu manteision sector garddwriaeth domestig, gan gynnwys trwy'r TGAU Astudiaethau Natur newydd. (DfE, ES, AAS)

16. Cynyddu sgiliau cynhyrchu coed gan ddefnyddio cyfleusterau sy'n eiddo cyhoeddus.

Gweithio gyda meithrinfeydd coed sy'n eiddo cyhoeddus o fewn Coedwigaeth Lloegr a Choedwigaeth a Thir yr Alban i gynnig prentisiaethau cynhyrchu coed. (DfE, ES, FE, FLS)

17. Lansio prosiect ar sut y gallai effeithiau newid hinsawdd effeithio ar gynhyrchu coed.

Dylai gynnwys effaith ar hyfywedd hadau, egino, goroesiad, cyfraddau twf, trin a storio planhigion, a gwneud argymhellion i fynd i'r afael â'r rhain. (FR)

18. Darparu cyllid llywodraeth hygyrch ar gyfer meithrinfeydd coed cymunedol (CTNau) a meithrinfeydd bach.

Eu helpu i dyfu rhywogaethau bioddiogel o darddiad lleol a rhywogaethau nad ydynt ar gael yn unman arall. Mae'r opsiynau'n cynnwys sianelu cyllid trwy sefydliadau cyfryngol a/neu awdurdodau lleol i feithrin mwy o gydymffurfiaeth â, er enghraifft, strategaethau coed lleol a Strategaethau Adfer Natur Lleol. (Defra, LIC, LIA)

19. Ymrwymo i gyllid cynaliadwy i gefnogi rhwydweithiau CTN.

Adeiladu ar fuddsoddiadau blaenorol y llywodraeth fel y Gronfa Arloesi Cynhyrchu Coed a chefnogaeth gyfalaf ar gyfer prosiect Communitree. Byddai buddsoddiad parhaus yn gwella hyfforddiant, mentora a chefnogaeth gan gymheiriaid, gan helpu CTNau i gynhyrchu mwy o goed. Mae'r cyllid arfaethedig yn cynnwys £100,000 y flwyddyn ar gyfer y Gydweithredfa Meithrinfeydd Coed Cymunedol (DU) ac £80,000 y flwyddyn ar gyfer Communitree (Cymru). Mae'r dull hwn yn gost-effeithiol, ac yn cyfateb i ddim ond naw hectar o goetir o dan Gynnig Creu Coetiroedd Lloegr. (Defra, LIC)

Acronym	Enw	Llywodraeth
Defra	Department for Environment, Food & Rural Affairs	Llywodraeth y DU
CC	Comisiwn Coedwigaeth	Llywodraeth y DU
FR	Forest Research	Llywodraeth y DU
APHA	Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	Llywodraeth y DU
NE	Natural England	Llywodraeth y DU
DfE	Department for Education	Llywodraeth y DU
LIA	Llywodraeth yr Alban	
SF	Scottish Forestry	Llywodraeth yr Alban
FLS	Forestry and Land Scotland	Llywodraeth yr Alban
NS	NatureScot	Llywodraeth yr Alban
ES	Education Scotland	Llywodraeth yr Alban
LIC	Llywodraeth Cymru	
CNC	Cyfoeth Naturiol Cymru	Llywodraeth Cymru
AAS	Yr Adran Addysg a Sgiliau	Llywodraeth Cymru

1. Rhagarweiniad

Mae coed yn chwarae rhan amrywiol ac anhepgor yn ein bywydau ac iechyd ein planed. Maent yn ffurfio cynefinoedd ac ecosystemau sy'n hybu bioamrywiaeth, yn cynnig ffynhonnell neithdar a phaill, yn helpu i leihau llygredd aer, yn darparu cysgod i oeri ein hamgylcheddau, ac yn lleihau sŵn. Mae coed yn creu mannau deniadol, yn cynhyrchu bwyd, yn lliniaru llifogydd, yn cynhyrchu pren, yn storio carbon, yn sefydlogi pridd, ac yn gwella ein lles. Mae eu manteision bron yn ddiddiwedd ac maen nhw'n hanfodol i fynd i'r afael â rhai o'r heriau mwyaf dybryd yr ydym yn eu hwynebu heddiw.

Yn 2023/24, plannwyd dros 20,000 hectar o goetir newydd ym Mhrydain – mwy nag 20 miliwn o goed a'r nifer uchaf mewn 35 mlynedd. Mae'r ymdrechion plannu hyn yn dibynnu ar ein sector cynhyrchu coed, rhwydwaith amrywiol o feithrinfeydd coed sy'n tyfu ac yn cyflenwi'r coed sy'n hanfodol ar gyfer cynnal ac ehangu ein gorchudd coed ar draws gwahanol gyd-destunau (e.e. prosiectau tirlunio, perllannau, cynlluniau agroforestry, gerddi preifat) ac ar gyfer amrywiaeth o amcanion (e.e. adfer natur, amwynder, pren). Mae arbenigedd ac ymroddiad meithrinfeydd coed yn sicrhau bod gennym yr adnoddau sydd eu hangen i wneud y gorau o'r nifer o fanteision y mae coed yn eu cynnig.

Eto i gyd, dim ond y dechrau yw hyn. Dros y 30 i 40 mlynedd nesaf, bydd yr angen i blannu coed yn cynyddu'n aruthrol. Mae Strategaeth Sero Net y

DU2 yn ei gwneud yn ofynnol i blannu coed gynyddu i 40,000 hectar erbyn 2030, a 50,000 hectar erbyn 2035. Mae hwn yn gyfraniad hanfodol at ymrwymïadau ledled y DU i fynd i'r afael â newid hinsawdd a sicrhau ein bod ar y trywydd iawn gydag ymrwymïadau rhyngwladol. Mae cyngor y Pwyllgor Newid Hinsawdd ar y Seithfed Gyllideb Carbon³ yn mynd ymhellach fyth, gan awgrymu y bydd angen hyd at 60,000 hectar y flwyddyn ledled y DU i gydbwyso carbon yn y sector defnydd tir. Bydd angen coed arnom nid yn unig ar gyfer dal a storio carbon, ond ar gyfer creu cynefinoedd a lliniaru hinsawdd hefyd, gan ddarparu cysgod a lliniaru llifogydd i'n cymunedau.

Mae creu Tasglu Plannu Coed newydd y DU yn dangos cefnogaeth i'r ymrwymïadau hyn. Mae'r tair llywodraeth ym Mhrydain Fawr wedi cadarnhau eu cynlluniau plannu coed trwy ddeddfwriaeth a pholisïau sy'n golygu bod angen cynnydd enfawr mewn ymdrechion plannu. Yng Nghymru, mae targedau cyfreithiol rhwymol a nodir yn y Cynllun Gwella Amgylcheddol⁴ yn ymrwymo i gynyddu gorchudd coed o 14.5% i 16.5% erbyn 2050, a fydd yn gofyn am newid sylweddol yn y defnydd o dir. Bydd y newid hwn yn cael ei gyflawni'n rhannol trwy Fframwaith Defnydd Tir newydd ar gyfer Lloegr, a

allai gynnwys hyd at 370,000 hectar o blannu agrogoedwigaeth newydd, gan gynyddu'r galw am goed agrogoedwigaeth yn sylweddol. Yng Nghymru, mae targedau uchelgeisiol o gynyddu plannu o gyfartaledd o 680 hectar y flwyddyn (2020-2024) i 4,000 hectar wedi'u hamlinellu yn y Cynllun Cyflawni Carbon Isel ar gyfer Cymru⁵. Ar gyfer yr Alban, mae Cynllun Newid Hinsawdd Llywodraeth yr Alban⁶ yn amlinellu targedau plannu coed, ac yn ddiweddar ymrwymodd Llywodraeth yr Alban i blannu 18,000 hectar o goed yn flynyddol, cynnydd o 3,000 hectar o'i gymharu â chyfraddau plannu gwirioneddol 2023-24.

HILLIER TREE NURSERY/BEN LEE/WTML

Mae buddsoddiad yn cael ei wneud i gefnogi'r targedau hyn drwy grantiau plannu a chynhyrchu coed. Disgwylir i grantiau agrogoedwigaeth newydd yn Lloegr, a'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy yng Nghymru, gynyddu plannu coed ar dir amaethyddol. Cydnabyddir manteision coedwigoedd a choed hefyd drwy ymrwymïadau i dwf a chreu coedwigoedd cenedlaethol gan gynnwys tair coedwig genedlaethol newydd yn Lloegr, a thwf y goedwig genedlaethol yng Nghymru. Mae cynigion grantiau ar gyfer cynhyrchu coed wedi cynnwys cyllid cyfalaf yn y tair gwlad, ochr yn ochr â grantiau arloesi a chaffael hadau yn Lloegr. Wrth i ni wynebu newid hinsawdd a cholli bioamrywiaeth, nid yw pwysigrwydd coed, ac felly ein sector meithrinfeydd coed, erioed wedi bod yn fwy.

1.1 Pam tyfu coed ym Mhrydain?

Mae polisiau a thargedau'r llywodraeth yn dangos angen a chyfle clir i gynhyrchu mwy o goed cartref. Yn 2023, mewnforiodd Prydain 128.5 miliwn o goed, prysgwydd a llwyni, ar gost o £280 miliwn⁷. Eto i gyd, yn ein harolwg mewnforwyr Gwreiddiau Cryf, dywedodd pob mewnforiwr y byddent yn well ganddynt gaffael coed a dyfwyd ym Mhrydain pe baent ar gael.

Mae'r sector meithrinfeydd coed, plannu a rheoli coed yn gyfrannwr hanfodol i'r economi, gan gynhyrchu £2.6 biliwn yn flynyddol a chefnogi dros 22,000 o swyddi⁸. Mae'r rolau hyn yn creu cyfleoedd cyflogaeth ledled y wlad. Mae data o aelodaeth yr HTA yn tynnu sylw at y ffaith bod 69% o swyddi o fewn busnesau cynhyrchu planhigion wedi'u lleoli mewn ardaloedd gwledig, gan gefnogi cymunedau ac economïau lleol⁹. Byddai cefnogi'r diwydiant hwn yn sicrhau'r swyddi presennol hyn ac yn creu mwy ar gyfer ffyniant yn y dyfodol. Ar ben hynny, nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys prosesu pren, sy'n werth £2.42 biliwn ychwanegol yn flynyddol^{*10}.

Mae tyfu mwy o goed yn ddomestig hefyd yn bwysig ar gyfer bioddiogelwch Prydain. Yn y Strategaeth Bioddiogelwch Planhigion ar gyfer Prydain Fawr¹¹, mae'r tair llywodraeth yn cydnabod y bydd cynyddu cynhyrchiant planhigion domestig yn gwneud cyfraniad pwysig at fioddiogelwch, yr economi, yr amgylchedd a chynaliadwyedd. Mae manteisio ar gynlluniau gwirfoddol, fel Plant Healthy, UK and Ireland Sourced and Grown (UKISG), a'r Cynllun Sicrwydd Garddwriaeth Addurnol (OHAS), wedi dangos ymrwymiad i fioddiogelwch gan feithrinfeydd coed a'r sector ehangach.

Mae symud deunydd planhigion yn cynyddu'r potensial i gyflwyno plâu a pathogenau sydd ag effeithiau difrifol ar goed unigol a choetiroedd cyfan trwy golledion uniongyrchol o goed. Er bod plâu a pathogenau sy'n cyrraedd yn naturiol, cyrhaeddodd rhai fel gwyfyn ymdeithiwr y derw (*Thaumetopoea processionea*) a *Phytophthora ramorum* ar blanhigion a fasnachwyd ac fe gostiodd £6.1 miliwn y flwyddyn i'r DU eu rheoli¹². Mae Llywodraeth y DU wedi ymrwymo i leihau'r cyflwyniadau hyn trwy fabwysiadu Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang Kunming-Montreal¹³ ac mae wedi ailadrodd yr ymrwymiad hwn yn Strategaeth Rhywogaethau Estron Ymledol Prydain Fawr¹⁴ 'i leihau cyflwyniadau rhywogaethau estron ymledol 50%'.

Er bod bioddiogelwch trylwyr yn amlwg yn hanfodol i'n hamgylchedd, mae hefyd yn hanfodol i amddiffyn ein sector garddwriaethol presennol. Mae plâu a phathogenau newydd yn ychwanegu at y rhestr hir o fygythiadau i'w monitro a'u rheoli mewn meithrinfeydd a siopau manwerthu. Er eu bod yn hanfodol i amddiffyn ein hamgylchedd a'n busnesau, mae cyflwyniadau'n arwain at gyfyngiadau costus ar symud planhigion i atal lledaeniad pellach. Ymateb llawer mwy effeithiol fyddai tyfu ym Mhrydain lle bo modd. Byddai arallgyfeirio a chynyddu capasiti cynhyrchu coed Prydain nid yn unig yn cynyddu cyfraniadau economaidd y sector wrth amddiffyn ein coed, coedwigoedd a diwydiant garddwriaethol presennol, ond hefyd yn helpu i gyflawni ymrwymïadau domestig a rhyngwladol pwysig.

Mae dealltwriaeth hefyd, er mwyn addasu i'r hinsawdd, y bydd rhywogaethau a tharddiadau y tu allan i'r rhai sydd wedi'u plannu ar hyn o bryd yn cael eu harchwilio i weld a ydynt yn addas ar gyfer hinsoddau Prydain yn y dyfodol ar gyfer defnyddiau fel parciau, gerddi, coedwigaeth ac mewn mannau gwyrdd trefol. Er bod hwn yn faes ymchwil cymhleth a gweithredol na chafodd ei archwilio fel rhan o'r prosiect hwn, cydnabyddir bod angen proses drylwyr a bioddiogel i ganiatáu unrhyw fewnforio cychwynnol o'r rhywogaethau hyn i'w lluosogi ymhellach ym Mhrydain lle bo modd.

Manteision economaidd

- **Hybu GDP.** Mae'r sector yn cyfrannu £2.6 biliwn mewn plannu a rheoli coed, a £2.42 biliwn mewn prosesu pren sylfaenol yn flynyddol*^{8, 10} gan ddangos pwysigrwydd sicrhau'r cyfraniad hwn a chefnogi ei dwf yn y dyfodol.
- **Twf gwyrdd ac economïau lleol.** Mae meithrinfeydd coed Prydain yn cefnogi economïau lleol drwy greu cyfleoedd cyflogaeth sgil uchel ar draws amrywiaeth o rolau, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig. Bydd y meithrinfeydd hyn yn eu tro yn cefnogi economi ehangach Prydain drwy gyfraniadau treth⁸. Mae twf o 45% yn bosibl dros y pum mlynedd nesaf pe bai cefnogaeth yn cael ei rhoi ar waith mewn meysydd fel cynyddu mannau gwyrdd, ac ymchwil a datblygu ar gyfer cynhyrchiant cynyddol. Byddai hyn yn cefnogi 9,900 o swyddi ychwanegol¹⁵.
- **Lleihau dibyniaeth ar fewnforion.** Mae Prydain yn mewnfario cyfran sylweddol o'i choed ar gyfer plannu. Mae ehangu meithrinfeydd coed domestig yn lleihau dibyniaeth ar fewnforion, gan sefydlogi cadwyni cyflenwi ac inswleiddio'r sector rhag siociau economaidd allanol.

Mae cefnogi meithrinfeydd coed domestig yn strategaeth hollbwysig a all arwain at fanteision economaidd a bioddiogelwch wrth gyfrannu at flaenoriaethau polisi allweddol.

Cyfraniad at flaenoriaethau polisi

- **Gwydnwch gwell yn y cyflenwad coed.** Mae marchnad sefydlog yn meithrin yr hyder sy'n hanfodol ar gyfer ei thwf a'i chynaliadwyedd. Bydd hyn yn sicrhau y gall y sector coedwigaeth a choetiroedd ymateb i dargedau coedwigo cenedlaethol, megis ymrwymiad Llywodraeth y DU i blannu o leiaf 40,000 hectar o goed yn flynyddol erbyn 2030², a chreu tair coedwig genedlaethol newydd yn Lloegr. Mae mynediad dibynadwy at goed a dyfir yn lleol yn hanfodol i sicrhau y gellir cyflawni'r ymrwymïadau hyn.
- **Cefnogaeth i ymrwymïadau newid hinsawdd.** Mae cefnogi meithrinfeydd lleol yn cyd-fynd ag ymrwymïadau hinsawdd drwy alluogi prosiectau plannu coed ar raddfa fawr sy'n dal a storio carbon, yn lleihau ynysoedd gwres trefol, ac yn cefnogi ymrwymïadau newid hinsawdd. Yn ogystal, mae tyfu coed ym Mhrydain yn lleihau allyriadau cwmbras 3 o forgludiant rhyngwladol. Mae amddiffyn ein coed presennol rhag cyflwyniadau plâu a phathogenau pellach hefyd yn diogelu'r 4.1 biliwn tonnell o garbon deuocsid sydd wedi'i gloi mewn coedwigoedd y DU¹⁰.

Lleihau risg

- **Atal plâu a chlefydau newydd.** Mae mewnfario coed yn cario'r risg o gyflwyno plâu a chlefydau ymledol a allai newid ein tirweddau a bygwth ein coed presennol a diogelwch bwyd. Er enghraifft, mae gwyfyn ymdeithiwr y derw a *Phytophthora ramorum* yn costio £6.1 miliwn y flwyddyn i'w rheoli¹². Mae coed a dyfir yn lleol yn lleihau'r risgiau hyn yn sylweddol, gan amddiffyn ecosystemau naturiol a bioamrywiaeth Prydain, a lleihau effaith economaidd rheoli plâu a pathogenau a gyflwynir.
- **Addasu i amodau lleol.** Mae coed (rhywogaethau brodorol ac anffordorol) a dyfir mewn meithrinfeydd Prydeinig yn cael eu tyfu mewn, ac ar gyfer, amodau amgylcheddol Prydeinig. Mae'r amodau amgylcheddol hyn, fel priddoedd, topograffeg ac amlygiad, yn cyfuno i ddylanwadu ar amodau lleol a hinsawdd ac maent yn amrywiol iawn ledled Prydain, yn enwedig yn yr ucheldiroedd. Mae ganddynt ddylanwad pwysig ar oroesiad a pherfformiad coed¹⁶. Mae gan amodau meithrinfeydd coed rôl hanfodol ond heb fawr o ymchwil yn natblygiad ac addasu coed yn ddiweddarach mewn bywyd¹⁷, ond gellir disgwyl i dyfu coed ym Mhrydain baratoi stoc ar gyfer amgylchedd Prydain.
- **Llai o reolwyr ar reolaeth a symud.** Mae cyflwyno plâu a phathogenau hefyd yn peri risg sylweddol i feithrinfeydd coed a'r sector garddwriaethol ehangach trwy raglenni rheoli costus a chyfyngiadau posibl ar symud nwyddau. Mae cyfyngiadau symud yn cael eu rhoi ar waith i amddiffyn yr amgylchedd a busnesau rhag plâu a phathogenau, fodd bynnag, mae'r cynnydd cronus mewn cyflwyniadau yn arwain at fesurau cynyddol anodd, costus ac aneffeithiol. Ateb mwy effeithiol ac effeithlon fyddai ffynhonnellu deunydd a dyfir yn ddomestig.

1.2 Cynllun ar gyfer dyfodol gwyrdd a llewyrchus

Mae'r galw am blannu coed yn uchel a dim ond parhau i gynyddu y bydd. Rhaid i ni beidio â cholli'r cyfle hwn i adeiladu ein sector cynhyrchu coed domestig. Mae coed cartref yn darparu'r manteision mwyaf i'n heconomi a'n bioddiogelwch, ac mewn llawer o achosion maen nhw wedi'u dangos fel yr opsiwn dewisol. Fodd bynnag, mae rhwystrau allweddol yn parhau i fodoli ar gyfer y diwydiant hwn, a phe baent yn cael eu dileu, gallent ysgogi cyfleoedd twf gwyrdd. I'r gwrthwyneb, mae ymrwymïadau o fewn y Strategaeth Bioddiogelwch Planhigion i gynyddu cynhyrchiant domestig yn parhau heb eu cyflawni neu maen nhw'n dod i ben. Mae dyfodol y Prosiect Cynhwysedd Sector ar gyfer coed, a gefnogir gan Gronfa Natur ar gyfer yr Hinsawdd, yn ansicr ar ôl mis Mawrth 2026, ac nid yw'r Strategaeth Garddwriaeth a addawyd i gefnogi twf o fewn sectorau domestig wedi'i datblygu eto. Mae hyn yn paratoi'r ffordd ar gyfer dull strategol newydd o gefnogi cynhyrchu coed. Mae'r adroddiad hwn yn berthnasol i Brydain Fawr, sy'n cynnwys Lloegr, yr Alban a Chymru, sef yr un rhanbarth daearyddol a gwmpesir gan y Strategaeth Bioddiogelwch Planhigion.

Nod yr adroddiad hwn yw rhoi hwb i gynllun gweithredu ar gyfer Prydain a fydd yn cael ei arwain gan dîm traws-genhedloedd gan gynnwys Defra (Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig), Llywodraeth Cymru a Llywodraeth yr Alban. Mae'n gwneud argymhellion strategol allweddol ar yr hyn y dylai'r cynllun hwnnw fynd i'r afael ag ef, ochr yn ochr â newidiadau technegol tymor byrrach y gellir eu gwneud nawr i gefnogi cynhyrchu. Credwn y bydd gweithredu'r argymhellion yn yr adroddiad hwn yn helpu i greu amgylchedd galluogol sy'n datgloi potensial llawn ein sector cynhyrchu coed.

Arolwg Gwreiddiau Cryf

Roedd prosiect Gwreiddiau Cryf yn cynnwys ymarfer ymgynghori helaeth, gyda phartneriaid yn archwilio'r rhwystrau i dyfu coed ym Mhrydain ac yn datblygu argymhellion ar y ffyrdd mwyaf effeithiol o'u goresgyn. Roedd hyn yn cynnwys adolygiad tystiolaeth, cyfweliadau a dau arolwg ar-lein.

I ddechrau, nodwyd themâu allweddol ar gyfer rhwystrau i gyflenwi coed domestig trwy adolygiad tystiolaeth a thrwy gasglu dealltwriaeth a phrofiad partneriaid. Llywiodd y themâu allweddol hyn gwestiynau cyfweliad, a oedd yn cynnwys cwestiynau eang i helpu i nodi unrhyw ffactorau ychwanegol a deall prif bryderon rhanddeiliaid. Cynhwyswyd cwestiynau mwy manwl hefyd i archwilio'r rhwystrau hysbys ymhellach.

Cyfwelwyd â chyfanswm o 28 o feithrinfeydd coed, cyflenwyr hadau, a gweithwyr proffesiynol yn y diwydiant. Nodwyd unigolion a busnesau addas i gysylltu â nhw drwy gysylltiadau a chyflenwyr pob sefydliad partner, gan gynnwys Grŵp Coed a Gwrychoedd yr HTA. Roedd y cyfweliadau'n gyfrinachol, gan ganiatáu sgwrs onest ac agored a chyfnewid syniadau. Rhannodd y rhai a gafodd eu cyfweld eu profiadau, eu mewnwelediadau a'u harbenigedd i helpu i lywio'r adroddiad hwn. Tua hanner ffordd drwy'r cyfweliadau, anfonwyd arolwg hefyd i gael persbectif a chonsensws ehangach ar rai o'r rhwystrau cyffredin sy'n dod i'r amlwg. Cynhaliwyd dau arolwg ar-lein, un ar gyfer tyfwyr coed ($n = 23$) ac un ar gyfer mewnforwyr coed ($n = 14$). Anfonwyd yr arolwg at Grŵp Coed a Gwrychoedd yr HTA, rhestr bostio Canfyddwr Planhigion yr RHS, a deiliaid Casgliadau Cenedlaethol o goed Plant Heritage. Cynlluniwyd y sampl i ddarparu data dangosol ac ansoddol i helpu i lunio ceisiadau polisi, yn hytrach na chynhyrchu data ystadegol gadarn neu gynrychioliadol ar gadwyn gyflenwi Prydain ar gyfer planhigion a choed yn gyffredinol.

Roedd ein hymgyngoriad yn cynnwys meithrinfeydd coed o bob math, o goedwigaeth i blanhigion addurniadol, ac o feithrinfeydd coed cymunedol i fentrau ar raddfa fawr. Roedd ein meysydd ffocws yn cynnwys cynhyrchu eginblanhigion brodorol ac anffrodorol ar gyfer creu coedwigaeth a choetiroedd, cynhyrchu coed ffrwythau a chnau, a chynhyrchu coed addurniadol gan gynnwys coed safonol mwy. Rydym yn cydnabod amrywiaeth y mathau o gynhyrchu o fewn y sector ac wedi ymgynghori ag ystod eang o feithrinfeydd coed i ddeall a datblygu argymhellion

a fyddai'n cynorthwyo pob math o gynhyrchu coed. Roedd gradd gref o undod ymhlith yr ymatebwyr gyda themâu a chonsensws cyffredin yn hawdd eu hadnabod. Archwilir pob thema yn yr adroddiad hwn, lle mae gwybodaeth o'r broses ymgynghori wedi'i chrynhai. Datblygwyd yr argymhellion gan y partneriaid gan ddefnyddio'r wybodaeth a gasglwyd ac fe'u cefnogir gan y sefydliadau a restrir ar ddiwedd yr adroddiad hwn.

2. Canfyddiadau o'n hymchwil

Amlinellir isod bob thema a nodwyd ac a archwiliwyd yn ystod y prosiect, ochr yn ochr â chanfyddiadau allweddol o'r arolygon a'r cyfweiliadau.

2.1 Mae hyder cryf yn y farchnad a galw am gynnyrch a dyfir ym Mhrydain yn hanfodol ar gyfer twf

Mae hyder yn y farchnad yn hanfodol i fusnes. Mae tyfu coed yn fuddsoddiad hirdymor, gydag amser troi lleiaf o dair i bum mlynedd fel arfer ar gyfer 'chwipiau' bach, gan godi i ddegawdau ar gyfer stoc 'effaith ar unwaith' mawr. Mae marchnad Brydeinig sefydlog wedi dod yn fwy hanfodol ers Brexit, gan mai dyma'r unig farchnad y gall tyfwyr coed ei defnyddio gyda rhwyddineb cymharol o ystyried yr heriau o allforio planhigion byw i'r UE.

Tynnodd arolwg Gwreiddiau Cryf sylw at hyder yn y farchnad fel y rhwystr mwyaf i gadwyn gyflenwi coed Brydeinig gadarn, gyda 93% o fusnesau (pawb ond un) yn dweud bod rhagweld galw yn her. Dyma hefyd oedd y pryder mwyaf cyffredin a fynegwyd gan feithrinfeydd coedwigaeth yn ystod y broses gyfnewid. Tynnodd pob meithrinfa goedwigaeth sylw at y farchnad ansefydlog mewn perthynas â chynlluniau grant plannu coed y llywodraeth. Pan ofynnwyd iddynt beth fyddai â'r effaith fwyaf wrth gefnogi eu busnes yn arolwg y tyfwyr coed, roedd y sylwadau'n cynnwys:

'Marchnad gyson yn y DU gyda chyllid hirdymor cyson i roi hyder yn y farchnad i dyfu mwy o goed'

'Sefydlogrwydd a hyder yn y farchnad'

'Sicrwydd o ran galw a niferoedd plannu'

Mae hwn yn rhwystr hysbys ac fe'i hamlygwyd yn adroddiad y Pwyllgor Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig ar blannu coed fel bygythiad allweddol i dargedau plannu¹⁸⁻²⁰. Cyfeiriodd yr adroddiad hwn hefyd at ymrwymiad Cynllun Gweithredu Coed Lloegr i system hysbysu meithrinfeydd, neu system rhannu gwybodaeth gyfrinachol, ond nid yw'r naill system na'r llall wedi'i datblygu. O'r herwydd, mae hyder y farchnad sy'n cyfyngu ar gyflenwad coed domestig yn parhau i fod yn fygythiad sylweddol i lywodraethau'r tair gwlad wrth gyflawni eu targedau plannu coed.

Fel yr adlewyrchir uchod, ar gyfer plannu coedwigaeth a choetiroedd, nid yn unig y mae hyder y farchnad yn cael ei yrru gan alw cwsmeriaid, ond hefyd gan bolisi a chyllideb y llywodraeth. Targedau plannu, wedi'u hategu gan grantiau'r llywodraeth, sy'n sbarduno cyfran sylweddol o blannu coed ym Mhrydain. Dylai targedau'r llywodraeth roi hyder a sicrwydd ynghylch faint o goed sydd eu hangen, ond yn aml mae'r targedau hyn yn cael eu methu, a gall gostyngiadau sydyn mewn cyllidebau arwain at wastraffu stoc mawr a llai o sicrwydd yn yr ymrwymladau hyn. Mae enghreifftiau diweddar yn cynnwys Llywodraeth yr Alban yn torri ei chyllideb Cynllun Grant Coedwigaeth yn 2024 o 41% (£32 miliwn) a arweiniodd, yn ôl amcangyfrif un tyfwr, at gymaint â 10 miliwn o goed heb eu gwerthu. Yn yr un modd, mae cau grantiau cyfalaf rheoli tir amgylcheddol (ELM) yn Lloegr ddiwedd 2024 wedi creu ansicrwydd i'r rhai

sy'n tyfu i gyflenwi cynlluniau ffermio ac amgylcheddol. Tynnodd un tyfwr sylw at yr angen am farchnad fwy cyson: 'Rydym wedi gweld toriadau dros nos mewn gwariant yn yr Alban a cheisiadau stiwardiaeth wedi'u cau yn Lloegr - hynny yw dros y 12 mis diwethaf'.

Gall newidiadau sydyn o'r fath arwain at ddiffyg hyder yn ymrwymadau'r llywodraeth a marchnad ansefydlog ar gyfer meithrinfeydd coed. O ganlyniad, mae meithrinfeydd coed yn llai tueddol o gynyddu cynhyrchiant yn unol ag uchelgais y llywodraeth, gan leihau gallu llywodraethau i gyflawni eu hamcanion a'u targedau polisi eu hunain. Mae hyn yn arwain at fewnforio coed yn lle hynny, gan golli'r holl fuddion economaidd a bioddiogelwch y mae cyrchu Prydeinig yn eu cynnig. Roedd ymatebion gan feithrinfeydd coed ar sut i fynd i'r afael â hyn yn cynnwys cynlluniau grant plannu coed tymor hwy gan y llywodraeth, data gwell ar stoc a fewnforir, tyfu dan gontract, sefydlogrwydd o fewn cynlluniau grant, hysbysu ymlaen llaw am newidiadau grant, y llywodraeth yn cyflawni targedau plannu a chymeradwyaethau cyflymach ar gyfer ceisiadau am grant plannu.

Er bod gan Brydain gapasiti cynhyrchu coed sylweddol ar gyfer coedwigaeth^{21, 22}, mae'r seilwaith a'r systemau i gydlynw'r ymdrechion hyn yn parhau i fod heb eu datblygu'n ddigonol. Byddai creu system lle gellir alinio galw a chyflenwad yn effeithiol yn cael yr effaith unigol fwyaf ar feithrinfeydd coedwigaeth a choetiroedd. Byddai nodi'r rhywogaethau coed a'r meintiau sydd eu hangen i gyflawni amcanion y llywodraeth, deall beth sydd ar gael ar hyn o bryd, a rhagweld yr angen yn y dyfodol gydag ymrwymadau diogel trwy gontractau yn cynorthwyo hyder yn y sector i fuddsoddi. Casglwyd data ar gyflenwad ar gyfer tymhorau plannu 2022/23 a 2023/24, gan ddarparu man

MAELOR FOREST NURSERIES/JILL JENNINGS/WTML

cychwyn da ar gyfer system o'r fath²¹.
²². Byddai adrannau'r llywodraeth hefyd yn elwa trwy gael cofnod clir ble na ellir cyflawni contractau, a galluogi cynllunio strategol i ddyrannu cyllid a chefnogaeth yn fwy effeithiol. Mae angen data rhagorol, adrodd deinamig, a chasglu gwybodaeth ar feithrinfeydd coed i helpu i baru cyflenwi a galw.

2.2 Galw am goed cartref

Er bod ffocws y prosiect hwn ar rwystrau cyflenwi, elfen arall o hyder y farchnad yw creu'r galw am gynhyrchion a dyfir

ym Mhrydain. Fel y myfyriodd un tyfwr coed: 'Pam mewnforio planhigion am gyllid y DU ac yna gwaredu stoc y DU oherwydd stoc a fewnforir?' Dylai cefnogi cynnyrch Prydeinig a helpu defnyddwyr i brynu coed o Brydain fod yn flaenllaw yn eu meddyliau pan fydd defnyddwyr a busnesau'n gwneud penderfyniadau caffael coed. I gwsmeriaid manwerthu, mae bron yn amhosibl pennu ble mae coed wedi'u tyfu, gan ddileu eu gallu i gefnogi tyfwyr Prydeinig. Mae'r system pasbort planhigion yn darparu gwybodaeth am wlad y tarddiad, fodd bynnag, mae hon yn system olrhain ac yn caniatáu newid y tarddiad i 'GB' ar ôl tyfu ymlaen. Mae hyn yn golygu y gellir marcio planhigion fel tarddiad GB pan fyddant wedi bod ym Mhrydain am gyn lleied â phythefnos yn unig, gan olygu bod angen system labelu fwy cadarn i gefnogi penderfyniadau prynu. **Yn arolwg Gwreiddiau Cryf, byddai 83% o feithrinfeydd coed yn defnyddio logo ardystiedig Wedi'i dyfu ym Mhrydain, gyda 11% arall yn fodlon defnyddio'r logo pe bai ymwybyddiaeth cwsmeriaid yn uchel.**

2.3 Gall cyflenwad hadau fod yn gyfyngedig oherwydd amrywiadau naturiol a hyder gwael yn y farchnad

Roedd cyfweiliadau Gwreiddiau Cryf hefyd yn cynnwys busnesau ac unigolion sy'n ymwneud â chyflenwi hadau. Ar ôl hyder yn y farchnad, yr ail bwnc a drafodwyd fwyaf oedd cyflenwad hadau.

Yn ein harolwg, canfu 86% o feithrinfeydd coed y gall cyflenwad hadau fod yn ffactor cyfyngol.

Mae hadau coed yn gynnyrch naturiol, sy'n ei gwneud hi'n bosibl cael blynyddoedd 'ffynnu a methu'. Gall hyn ddibynnu ar ffactorau fel y tywydd, iechyd coed unigol, ac a oes gan y rhywogaeth dan sylw flynyddoedd toreithiog naturiol. Nid yw storio hadau yn syml; nid yw pob had coed yn parhau i fod yn hyfyw mewn

storfa, a gall gwahanol rywogaethau fod â gofynion gwahanol ar gyfer sychu a thymheredd, gan ei wneud yn ymarfer cymhleth a chostus. Mae hyn yn arwain at gyflenwad hadau sy'n amrywio, gan bwysleisio pwysigrwydd hyblygrwydd o fewn amserlenni grantiau plannu i ganiatáu i hadau ddod ar gael. Ar gyfer rhywogaethau prin neu wasgaredig, er enghraifft rhywogaethau mynyddig, mae lleoli'r coed ar yr amser cywir i'w casglu, a chasglu digon o hadau, yn cynyddu'r gost a gall ei gwneud yn anhyfyw yn fasnachol, yn enwedig pan fo'r galw'n isel a bod gan gwsmeriaid terfynol gyllideb gyfyngedig.

Mae 445 o gelliau hadau cofrestredig (grwpiau o goed wedi'u cofrestru ar gyfer casglu hadau) a 61 o berllannau hadau (coed o raglenni bridio, a fagwyd fel arfer ar gyfer nodweddion penodol ac a blannwyd mewn perllan ar gyfer casglu hadau) ar y Gofrestr o Ddeunyddiau Sylfaenol²³. Fodd bynnag, nid yw llawer ohonynt yn cael eu defnyddio, mae ganddynt fynediad cyfyngedig, neu dydyn nhw ddim yn cael eu rheoli'n dda fel ffynhonnell hadau²¹. Mae hyn yn debygol o gael ei achosi gan fwlch gwybodaeth sylweddol ymhlith tirfeddianwyr, gan gynnwys dealltwriaeth gyfyngedig o beth yw celli hadau a sut i'w rheoli, a gwybodaeth annigonol am y manteision economaidd. Gall tirfeddianwyr hefyd fod â buddiannau defnydd tir cystadleuol, fel celli hadau bosibl sydd â gwerth pren uchel. Mae'r bylchau gwybodaeth a'r buddiannau cystadleuol hyn yn lleihau ymhellach y cymhelliant i reoli mynediad ac ansawdd yn effeithiol. Fodd bynnag, ar gyfer celliau cynhyrchiol y mae cleient sy'n talu yn eu casglu'n rheolaidd, y farchnad sy'n gyrru rheolaeth. Mae angen i greu a chynnal celliau hadau ddod ochr yn ochr â marchnad ar gyfer eu defnydd, gan sicrhau defnyddiwr terfynol i yrru eu rheolaeth ymlaen.

Mae arwyddocâd hyder y farchnad yn ymestyn i hadau. Er enghraifft, gall y broses o hedyn i werthiant coed celyn bach gymryd hyd at bum mlynedd. Er bod gan Brydain, i bob golwg, ddigon o gynhyrchiad hadau o'i choed, gallai rhai mecanweithiau allweddol yn y farchnad elwa o gefnogaeth y llywodraeth i wella casglu a phrosesu hadau ar gyfer mynediad i'r farchnad. Mae hyn yn cynnwys gwella sefydlogrwydd y farchnad, cynyddu cymhellion ar gyfer casglu a thyfu rhywogaethau a tharddiadau prinnach, a chaniatáu mwy o hyblygrwydd o fewn amserlenni i ddarparu ar gyfer yr amrywiadau naturiol yn y cyflenwad hadau.

2.4 Mae Prydain yn brin o sector cynhyrchu gwreiddgyffion

Pan na all cyltifar neu amrywiaeth o goeden atgennedlu'n ddibynadwy yn driw i'w ffurf o hadau, rhaid ei luosogi'n glonaidd. Un o'r opsiynau yw impio toriad (blaguryn) ar wreiddgyff (coeden sydd fel arfer yn cael ei bridio ar gyfer nodweddion gwreiddio penodol). Mae hyn yn arfer cyffredin ar gyfer coed ffrwytho a llawer o rywogaethau o goed addurnol. Yn aml, mae pren y blaguryn yn cael ei gaffael ym Mhrydain. Er enghraifft, ar gyfer coed ffrwythau, mae Prydain yn cynnal perllannau gyda nifer fawr o gyltifarau, gan gynnwys mathau etifeddol, a gall meithrinfeydd hefyd gynnal eu casgliad 'mam goeden' eu hunain.

HILLIER TREE NURSERY/BEN LEE/WTML

I'r gwrthwyneb, mae gwreiddgyffion a dyfir ym Mhrydain wedi bod yn dirywio dros y degawd diwethaf oherwydd cystadleuaeth gan fewnforion rhatach. Mae colli'r diwydiant hwn hefyd wedi lleihau bridio gwreiddgyffion ym Mhrydain, gyda 64% o feithrinfeydd coed yn ein harolwg yn cytuno y gallai Prydain elwa o fwy o raglenni bridio i ddarparu coed a gwreiddgyffion ar gyfer y 'dyfodol'. Disgwylir i ddiddordeb cynyddol mewn agrogoedwigaeth, gan gynnwys plannu coed cynhyrchiol, yrru'r galw am goed ffrwythau a chnau. Er mwyn sicrhau bod y llywodraeth yn anelu at gynyddu gorchudd coed ar dir fferm ac mewn ardaloedd trefol i ddarparu'r manteision economaidd a boddlogelwch mwyaf, dylid ystyried cyflenwad gwreiddgyffion. Mae hyn yn cynnwys adfywio cynhyrchu a bridio gwreiddgyffion ym Mhrydain.

2.5 Mae grantiau cynhyrchu coed wedi cynorthwyo cynhyrchu coed ifanc coedwigaeth ond mae angen eu hehangu

Dylai grantiau barhau i gefnogi amcanion polisi a darparu nwyddau cyhoeddus. Mae buddsoddiad sylweddol, £16 miliwn dros bedair blynedd, ar gyfer meithrinfeydd coedwigaeth a choetiroedd wedi'i wneud trwy dair grant newydd yn Lloegr: Grant Cyfalaf Cynhyrchu Coed, Cronfa Arloesi Cynhyrchu Coed a Grant Cyrchu Hadau. Mae'r grantiau hyn wedi cynorthwyo, er enghraifft, buddsoddiad ac arloesedd mewn awtomeiddio, cefnogaeth i feithrinfeydd coed cymunedol, a chreu ffynonellau hadau. Fodd bynnag, mae cyllid ar gyfer y grantiau hyn yn ansicr o fis Mawrth 2026. Mae'r Cynllun Datblygu Garddwriaeth a ddarparodd gefnogaeth gyfalaf yng Nghymru hefyd bellach ar gau. Mae grantiau cyfalaf ar gyfer cynhyrchu coed coedwigaeth a choetiroedd ar gael yn yr Alban trwy'r Grant Cynaeafu a Phrosesu.

Croesawyd y buddsoddiadau hyn gan y diwydiant a chawsant eu defnyddio'n dda: roedd 71% o'r meithrinfeydd coed a arolygwyd wedi cael cymorth grant yn ddiweddar ac roedd 39% o'r meithrinfeydd a arolygwyd wedi cael y Grant Cyfalaf Cynhyrchu Coed. Mae'r grantiau hyn yn darparu buddsoddiad pwysig mewn sector sy'n sail i lawer o nwyddau cyhoeddus, a dylent fod ar gael ledled Prydain. Roedd sylwadau ar bwysigrwydd y grantiau cyfalaf yn cynnwys:

“Mae'r Grant Cyfalaf Cynhyrchu Coed wedi bod yn ddefnyddiol iawn a phe bai'n parhau byddai'n ein hannog i barhau i dyfu fel busnes’

‘Maen nhw [grantiau] wedi trawsnewid y diwydiant dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae meithrinfeydd wedi buddsoddi ac mae technoleg arloesol newydd bellach yn dod i arddwriaeth’

Yn ogystal, mae angen i hybu cynhyrchu coed gyd-fynd â chynnydd yn y galw yn y farchnad neu lenwi'r diffyg presennol yn y cyflenwad, er mwyn sicrhau nad yw'n drysu'r farchnad ac yn lleihau hyder y farchnad. Mae sicrhau bod grantiau'n cael eu goruchwyllo gan ffigurau arbenigol a'u bod wedi'u hymgorffori mewn fframwaith strategol yn hanfodol.

Mae'r grantiau hyn yn tueddu i ganolbwyntio ar hybu cynhyrchu coed ifanc ar gyfer coedwigaeth neu blannu coetiroedd. Myfyriodd un feithrinfa goed: ‘mae'n ymddangos bod y pwyslais ar grantiau yn canolbwyntio mwy ar goedwigaeth ac ar dyfu a phlannu cyfaint (niferoedd) coed. Llawer llai o ffocws ar gynhyrchu coed addurniadol o goed mwy ar gyfer amwynder / plannu trefol'. Mae coed lled-aeddfed ac aeddfed, fel coed unigol a ddefnyddir mewn tirlunio ac mewn cynlluniau plannu trefol, yn cael eu cydnabod am y gwerth maen nhw'n ei ddwyn i'n cymdogaethau gyda sefydlu gorchudd canopi yn gyflymach. Mae'r coed hyn yn cyflawni rôl bwysig mewn ardaloedd trefol, gan ddarparu sgrinio a gwasanaethau ecosystem eraill yn gyflym, ac weithiau cânt eu pennu gan swyddogion cynllunio.

Mae pob coeden a blannir mewn mannau cyhoeddus sy'n hygyrch i'r cyhoedd yn cyfrannu gwerth cyhoeddus trwy wella'r amgylchedd a lles. Yn aml, cynhyrchir coed lled-aeddfed ac aeddfed ar raddfa lai ym Mhrydain, ac maent yn aml yn cael eu mewnforio - y math o goeden a fewnforir fwyaf a adroddwyd yn arolwg mewnforwyr Gwreiddiau Cryf oedd coed safonol. Mae hybu cynhyrchu'r coed hyn ym Mhrydain yn bwysig at ddibenion bioddiogelwch, gan fod mewnforio coed mawr yn peri mwy o risg gan y gall mwy o blâu a chlefydau oroesi o fewn eu cyfaint cynyddol o risgl a pheli gwreiddiau mawr, ac maent yn heriol i'w harchwilio. Mae buddsoddiad y llywodraeth mewn cynhyrchu coed lled-aeddfed ac aeddfed wedi bod yn brin ond mae cydnabyddiaeth yn cynyddu. Mae'r rownd Grant Cyfalaf Cynhyrchu Coed ddiweddaraf yn Lloegr, a lansiwyd ym mis Ebrill 2025, bellach yn cefnogi'r math hwn o gynhyrchu. Mae'n bwysig bod y math hwn o gyllid yn parhau ac yn cael ei ehangu ledled Prydain fel maes twf allweddol yn y dyfodol i gyflawni ecwiti coed mewn mannau trefol²⁴.

Mae gofalu am goed ar ôl plannu yn hanfodol ar gyfer sefydlu a goroesiad hirdymor

Mae partneriaid Gwreiddiau Cryf yn cydnabod pwysigrwydd sefydlu coed ar ôl plannu. Ni archwiliwyd y maes hwn yn uniongyrchol yn y prosiect, ond mae'n parhau i fod yn rhan bwysig o gyflenwad coed. Dylid ystyried sefydlu coed fel agwedd graidd ar gynlluniau plannu, yn enwedig mewn ardaloedd trefol. Dylai hyn gynnwys cyllid a mynediad at ddŵr ar gyfer gofal coed i sicrhau'r buddsoddiad a chyfraniad y coed at orchudd y canopi. Bydd hyn hefyd yn lleddfu'r galw ar gyflenwad coed trwy leihau faint o blannu newydd sy'n cael ei wneud. Dylai strategaethau defnyddio dŵr yn y dyfodol gynnwys yr angen am ddŵr i sefydlu a chynnal coed, ac ystyried defnyddio dŵr mewn cynhyrchu garddwriaethol.

2.6 Mae bylchau llafur a sgiliau yn atal ehangu'r sector

Mae'r sector plannu a rheoli coed yn cynnal dros 22,000 o swyddi⁸. Mae'r rolau hyn yn hanfodol ar gyfer tyfu, plannu a gofalu am y coed sydd eu hangen arnom. Mae sgiliau garddwriaethol yn asgwrn cefn hanfodol i'r gweithlu hwn a rhaid eu meithrin a'u hyrwyddo. Canfu arolwg HTA fod 62% o dyfwrwr wedi rhestru 'diffyg ymgeiswyr â sgiliau a phrofiad addas'²⁵ fel prif achos anawsterau recriwtio.

Roedd arolwg Gwreiddiau Cryf yn adlewyrchu hyn, gyda 71% o gyfranogwyr o feithrinfeydd coedwigaeth/coetiroedd yn dweud eu bod yn credu bod bwlch sgiliau yn eu sector, ochr yn ochr ag 86% o gyfranogwyr o feithrinfeydd ffrwythau, cnau ac addurniadau. Amlinellodd y sector coedwigaeth fylchau o amgylch sgiliau garddwriaethol a pheiriannau sylfaenol, a'r angen am fwy o newydd-ddyfodiaid ifanc i'r diwydiant. Pwysleisiodd meithrinfeydd sy'n tyfu coed ffrwythau, cnau ac addurniadau bwysigrwydd sgiliau lluosogi yn eu diwydiant.

Mae diffyg diddordeb a chysiau ar gael ar gyfer cynhyrchu garddwriaethol, gan gynnwys cynhyrchu coed, o bosibl oherwydd diffyg gweledd y sector hwn o fewn garddwriaeth a thu hwnt.

Mae adroddiadau gan Bwyllgor Garddwriaethol Tŷ'r Arglwyddi²⁶ a'r Grŵp Garddwriaeth Amgylcheddol¹⁵ yn gwneud argymhellion addas ar sut y gellir hybu llafur a sgiliau. Mae'r argymhellion yn cynnwys cynllun fisa gweithwyr tymhorol hirdymor, ymgorffori garddwriaeth ar draws y cwricwlwm cenedlaethol a chynghor gyrfaedd, a chefnogi addysg, cymwysterau a phrentisiaethau garddwriaethol. Dylid ymgymryd â'r mentrau hyn i gefnogi'r diwydiant garddwriaethol, gan ymgorffori cynhyrchu coed a sicrhau bod sgiliau'n cael eu datblygu i greu sector arloesol ar gyfer y dyfodol.

2.7 Mae ymchwil ac arloesi yn hanfodol i gynyddu effeithlonrwydd cynhyrchu

Mae dyfodol llewyrchus i'n sector cynhyrchu coed yn gofyn am ymchwil ac arloesedd. Mewn byd sy'n newid, mae angen i feithrinfeydd coed newid hefyd, gan symud i ffwrdd o ddefnyddio plaladdwyr, addasu i hinsawdd sy'n newid gyda heriau rheoli dŵr cysylltiedig, a thrawsnewid tuag at ddi-fawn. Mae angen arloesedd i helpu'r diwydiant i addasu a ffynnu.

Mae awtomeiddio gan ddefnyddio technolegau newydd a rhai sy'n dod i'r amlwg yn dod yn fwyfwy pwysig oherwydd costau a phrinder llafur (gan gynnwys ansicrwydd llafur tymhorol ar ôl Brexit), a'r cyfleoedd i greu

effeithlonrwydd o fewn cynhyrchu. Er bod llafur medrus a gwybodaeth arddwriaethol yn parhau i fod yn hanfodol, gellir mecaneiddio prosesau fel codi, graddio, cyfrif, pecynnu a pharatoi hambyrddau. O'r meithrinfeydd coed a arolygwyd, roedd 78% eisoes wedi buddsoddi mewn awtomeiddio, er eu bod hefyd wedi tynnu sylw at rwystrau sylweddol ar gyfer defnydd pellach, gan gynnwys cost, tystiolaeth o elw ar fuddsoddiad, diffyg opsiynau oherwydd maint bach y sector sy'n golygu bod cynhyrchion yn tueddu i fod yn bwrpasol, a'r feithrinfa'n rhy fach ar gyfer awtomeiddio.

Mae cyllid i sefydliadau ymchwil ddatblygu atebion yn tueddu i fod yn doreithiog o'i gymharu â chyllid i bartneriaid diwydiant i ddod â'r peiriannau i'r farchnad wedyn. Mae'r sefyllfa hon, 'glyn cysgod angau', yn arbennig o amlwg ar gyfer y sector cynhyrchu coed lle mae marchnad fach yn golygu bod partneriaid diwydiant yn llai tebygol o fuddsoddi. Yn lle hynny, mae peiriannau awtomeiddio yn aml yn gofyn am elfennau pwrpasol i addasu'r cynnyrch ar gyfer cynhyrchu coed, gan ei gwneud yn gynyddol ddrutach. Mae'r elfen bwrpasol hon hefyd yn creu anawsterau wrth wneud cais am grantiau sy'n gofyn am ddyfynbrisiau lluosog, ond dim ond un gwneuthurwr a allai fod ar gael. Mae'r meithrinfeydd coed mwy a gyfwelwyd ar gyfer Gwreiddiau Cryf wedi buddsoddi mewn awtomeiddio, naill ai trwy ddefnyddio grantiau'r llywodraeth sy'n ariannu'r costau'n rhannol, neu drwy dalu'r holl gostau eu hunain. Fodd bynnag, mae tuedd i fod nerfusrwydd ynghylch buddsoddi'n ormodol mewn amgylchedd marchnad ansefydlog ac ansicr. Mae dod â chynhyrchion newydd i'r farchnad ar gyfer cynhyrchu coed yn hanfodol i fodloni gofynion awtomeiddio cynyddol, ochr yn ochr â chreu hyder yn y farchnad i rymuso buddsoddiad meithrinfeydd coed.

Codwyd di-fawn fel pryder gan nifer fach o gyfweleion yn ystod prosiect Gwreiddiau Cryf, gyda chyfran dda o feithrinfeydd coed eisoes yn defnyddio cyfryngau tyfu di-fawn. Mae gwaith eisoes yn mynd rhagddo trwy brosiect cydweithredol yr RHS Transition to Peat Free rhwng yr RHS, Defra, wyth tyfwr masnachol a gweithgynhyrchwyr cyfryngau tyfu. Mae'r prosiect yn cynnwys treialu cyfryngau di-fawn i gefnogi'r newid i ddefnyddio di-fawn ar draws cynhyrchu garddwriaethol.

2.8 Mae meithrinfeydd coed cymunedol yn wynebu rhwystrau ariannol a rheoleiddiol

Diffinnir meithrinfeydd coed cymunedol (CTNau) gan Forest Research fel ‘menter, menter gymdeithasol, grŵp cymunedol, ymdrech neu rwydwaith elusennol neu sector cyhoeddus lle mae aelodau a grwpiau gwirfoddol o'r gymuned yn cymryd rhan mewn tyfu coed, gan gynnwys casglu hadau/gwylltio, rheoli a gwerthu/dosbarthu meithrinfeydd, a hefyd mewn rhai achosion plannu allan²⁷. Mae gwaith sylweddol eisoes wedi'i wneud ar gyfer CTNau, gan gynnwys arolwg cenedlaethol gan Forest Research a nifer o brosiectau Cronfa Arloesi Cynhyrchu Coed. Felly, er bod prosiect Gwreiddiau Cryf yn cynnwys cyfweiliadau â rhwydweithiau CTN, ni chynhaliodd arolwg CTN.

Yn 2022, amcangyfrifodd yr arolwg cenedlaethol fod y DU yn cynnal 80 o CTNau²⁷. Yn nhymor 2021/22, tyfodd 67 o CTNau 240,000 o goed ac roedd 87% o'r rhain yn bwriadu eu huwchraddio o leiaf 10%²⁷. Fodd bynnag, roedd 66% o'r CTNau a arolygwyd yn dair blwydd oed neu lai, sy'n dangos ehangu diweddar y sector²⁷. Yn yr Alban, mae CTNau yn tueddu i fod yn fodel a ddefnyddir yn llai. Mae meithrinfeydd bach yn fusnesau sydd fel arfer yn cael eu rhedeg gan berchennog y feithrinfa²⁸. Fodd bynnag, gallant hefyd fod â statws elusennol ac yn aml yn dibynnu ar wirfoddolwyr, gan ddangos tebygrwydd i CTNau²⁸. Amlinellodd adroddiad diweddar ar feithrinfeydd bach yn yr Alban eu rhwystrau a'u hatebion, y mae llawer ohonynt hefyd wedi'u hamlygu ar gyfer CTNau²⁸. Mae meithrinfeydd coed a redir gan gyrff anllwyodraethol amgylcheddol (eNGOau) hefyd yn tueddu i ddilyn model tebyg i CTNau. Felly, mae'r adran hon a'r argymhellion sy'n cyfeirio at CTNau hefyd yn berthnasol i'r mentrau hyn.

Mae CTNau yn hanfodol ar gyfer cyflenwi rhywogaethau a tharddiadau coed na fyddant o bosibl yn cael eu tyfu mewn mannau eraill oherwydd galw cyfyngedig. Wedi'u gwreiddio'n ddwfn yn eu cymunedau, mae'r meithrinfeydd hyn yn aml yn casglu ac yn tyfu eu hadau lleol eu hunain i gefnogi prosiectau rhanbarthol. Y tu hwnt i gyflenwi coed, mae CTNau yn cynnig manteision ychwanegol, gan gynnwys cyfleoedd gwirfoddoli, datblygu sgiliau, cynhwysiant cymunedol, a rhagnodi cymdeithasol gwyrdd.

Mae cymorth grant, yn enwedig grantiau cychwyn ar gyfer eitemau cyfalaf, yn hanfodol i CTNau ac yn aml yn ffynhonnell incwm gychwynol iddynt²⁷. Fodd bynnag, gall grantiau fod yn 'loteri cod post', yn dibynnu ar ba botiau bach o arian lleol sydd ar gael yn yr ardal y maent wedi'u lleoli, fel grantiau amgylcheddol neu lesiant gan awdurdodau lleol, neu gwmnïau dŵr lleol. Yn aml, mae grantiau llywodraeth ganolog yn anhygyrch, gyda'r dyfarniadau

gofynnol yn rhy uchel, gofynion cyllid cyfatebol a baich gweinyddol mawr. Mae rhwystrau a ddyfynnir yn gyffredin yn cynnwys ansicrwydd ynghylch cynlluniau bioddiogelwch a mecanweithiau FRM (Deunyddiau Atgennedlu Coedwigoedd), a chymorth busnes fel sgiliau marchnata.

3. Symud ymlaen

Mae'r galw am goed yn tyfu, ac yn bwysicaf oll, nid yw'n diflannu. Mae'r diwydiant cynhyrchu coed a phrynwyr coed yn cydnabod pwysigrwydd stoc a dyfir ym Mhrydain, a'r manteision y mae coed a dyfir gartref yn eu cynnig ar gyfer twf gwyrdd a bioddiogelwch. Mae prosiect Gwreiddiau Cryf wedi tynnu sylw at feysydd allweddol lle mae ymyrraeth y llywodraeth yn addas i ysgogi gyrwyr a mecanweithiau'r farchnad.

Pwysleisiodd ein proses ymgynghori bwysigrwydd hyder yn y farchnad a galluogi gyrwyr y farchnad drwy bolisi ac ymrwymïadau llywodraethol. Dyma oedd y pryder mwyaf ymhlith meithrinfeydd coedwigaeth. Mae hyder yn y farchnad yn ymestyn i gyflenwad hadau, lle mae sicrhau cyflenwad amrywiol a chyson yn anodd wrth drin cynnyrch naturiol, wedi'i wneud yn fwy cymhleth gan ansicrwydd galw. Ar gyfer rhywogaethau a tharddiadau prin lle mae galw llai yn arwain at gynhyrchu yn anhyfyw yn fasnachol, mae meithrinfeydd coed cymunedol yn cynnig ateb posibl. Ar gyfer gwreiddgyffion a choed addurnol, dibynnir yn fawr ar stoc wedi'i fewnforio ar hyn o bryd, yn enwedig ar gyfer coed lled-aeddfed ac aeddfed. Ychydig o gymhellion sydd i dyfu coed mawr yn ddomestig, ac mae colli ein sector gwreiddgyffion yn creu dibyniaeth ar wreiddgyffion wedi'u mewnforio. Er bod llafur medrus yn parhau i fod yn hanfodol, mae arloesedd mewn awtomeiddio yn parhau i fod yn allweddol i gynyddu effeithlonrwydd o fewn gweithlu sy'n newid. Mae hwn yn faes twf sy'n addas ar gyfer cefnogaeth lywodraethol, gan fod gyrwyr y farchnad yn brin yn yr adran fach hon o'r diwydiant.

Mae angen cynllun gweithredu i fynd i'r afael â rhai o'r rhwystrau sylfaenol hyn, a gellir cymryd camau tymor byrrach i hwyluso'r cyflenwad yn awr.

Cydnabyddiaethau

Mae partneriaid Gwreiddiau Cryf yn estyn eu gwerthfawrogiad i'r holl fusnesau ac unigolion a helpodd gyda'r prosiect hwn, gan gynnwys pawb a roddodd eu hamser yn garedig i ddarparu eu mewnwelediad a'u harbenigedd drwy'r cyfweiliadau a'r arolygon. Roedd hyn yn cynnwys meithrinfeydd coed, masnachwyr hadau, cyrff diwydiant, gerddi botanegol, deiliaid casgliadau, ac ymgynghorwyr. Rydym hefyd yn estyn ein diolch i'r meithrinfeydd coed a ganiataodd inni gael mynediad i'w meithrinfeydd i dynnu lluniau ar gyfer yr adroddiad hwn.

Geirfa

Agrogoedwigaeth – yr arfer o integreiddio llystyfiant coediog (coed neu llwyni) yn fwriadol â systemau cynydau a/neu anifeiliaid er mwyn elwa o'r rhyngweithiadau ecolegol ac economaidd sy'n deillio o hynny.

Awtomatiaeth – cymhwyso technoleg, rhaglenni, roboteg neu brosesau i gyflawni canlyniadau gyda'r lleiafswm o fewnbwn dynol.

Bioddiogelwch – mesurau sydd â'r nod o atal cyflwyno neu ledaenu organebau niweidiol i amgylcheddau newydd.

Amrywiaeth etifeddol – hen amrywiaeth o blanhigyn a ddefnyddir ar gyfer bwyd sydd wedi cael ei gynhyrchu ers dros 50 mlynedd fel arfer, ac nad yw wedi'i addasu'n enetig.

Arloesedd – y broses o ddatblygu syniadau, dulliau, cynhyrchion, gwasanaethau neu atebion newydd.

Blwyddyn doreithiog – bob ychydig flynyddoedd, mae rhai rhywogaethau o goed a llwyni yn cynhyrchu cnwd mwy o'u ffrwythau neu gnau nag arfer.

Mynyddig – tarddiad coed o gynefinoedd mynyddig, fel arfer 450m uwchben lefel y môr mewn amodau ucheldir caled.

Gwyfyn ymdeithiwr y derw (*Thaumetopoea processionea*) - rhywogaeth o wyfyn gyda lindys sy'n bwydo ac yn nythu ar goed derw. Mae'r lindys wedi'u gorchuddio â blew bach a all achosi risgiau iechyd i bobl.

Pathogen – micro-organeb neu asiant sy'n achosi clefyd, er enghraifft, firws, bacteriwm, firoid neu ffwng.

Plâu – yn y cyd-destun hwn mae hyn yn cyfeirio at rywogaethau di-asgwrn-cefn sy'n achosi niwed i blanhigion a choed.

Phytophthora ramorum – organeb debyg i ffwng sy'n achosi clefyd ramorum, sy'n achosi marwolaeth ystod eang o goed a llwyni. Yr effaith fwyaf hyd yn hyn fu ar blanhigfeydd llarwydd, gan arwain at filoedd o hectarau o dorri coed ledled y DU.

Loteri cod post – darpariaeth anghyfartal o wasanaethau yn dibynnu ar ardal ddaearyddol.

Tarddiad – ardal eang y daeth hadau neu ddeunydd planhigion ohoni.

Gwreiddgyff – coeden sydd fel arfer yn cael ei bridio ar gyfer nodweddion gwreiddio penodol, y mae blaguryn yn cael ei impio iddi.

Glasbren - coeden ifanc, fain.

Blaguryn – egin neu frigyn ifanc sydd wedi'i dorri i'w impio.

Perllannau hadau - coed o raglenni bridio, wedi'u bridio fel arfer ar gyfer nodweddion penodol ac wedi'u plannu mewn perllan i gasglu hadau.

Cellioedd hadau - grwpiau o goed wedi'u cofrestru ar gyfer casglu hadau.

Coed lled-aeddfed ac aeddfed – coed mawr, fel arfer dros 20cm o gwmpas y coesyn, a gyflenwir ar gyfer plannu.

Coed safonol – coed sydd wedi'u hyfforddi i ychwanegu uchder ar unwaith, mae ganddyn nhw foncyff syth sydd yn 1.8 metr neu fwy cyn i'r canghennau a'r dail ddechrau. Fe'u defnyddir yn gyffredin wrth blannu coed mewn mannau trefol.

Glyn cysgod angau – y bwlch rhwng cyllid cyhoeddus a chyllid preifat, pan fydd cyllid ymchwil yn dod i ben ond nad oes buddsoddiad preifat wedi'i ganfod eto i ddod â'r cynnyrch i'r farchnad.

Chwip - coeden ifanc, fain, fel arfer dwy i dair oed.

Cyfeiriadau

¹Grŵp Bord Gron Garddwriaeth Addurnol. (2021). Horticulture in the Netherlands: an engine for the national economy and environment. Ar gael ar gais.

²Adran Diogelwch Ynni a Sero Net a'r Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol. (2021). Net Zero Strategy: Build Back Greener. [Net Zero Strategy: Build Back Greener - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 14 Ionawr 2025]

³Cynghrair Newid Hinsawdd. (2025). The Seventh Carbon Budget. [The Seventh Carbon Budget - Climate Change Committee](#) [Cyrchwyd 27 Chwefror 2025]

⁴Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig. (2023). Environmental Improvement Plan 2023. [Environmental Improvement Plan 2023 - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 14 Ionawr 2025]

⁵Llywodraeth Cymru. (2019). Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel. [Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel](#) [Cyrchwyd 18 Chwefror 2025]

⁶Llywodraeth yr Alban. (2020). Securing a green recovery on a path to net zero: climate change plan 2018-2032. [Securing a green recovery on a path to net zero: climate change plan 2018-2032 - update - gov.scot](#) [Cyrchwyd 18 Chwefror 2025]

⁷Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig. (2024). Plant Health – international trade and controlled consignments, 2019-2023, statistics publication. [Plant Health – international trade and controlled consignments, 2019-2023 – statistics publication - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 29 Ionawr 2025]

⁸Oxford Economics. (2024). The economic impact of environmental horticulture and landscaping in the UK. 16. [The Economic Impact of Environmental Horticulture and Landscaping in the UK | Oxford Economics](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

⁹Cymdeithas Crefftau Garddwriaethol. (2024). Wages and Labour Benchmarking Survey. [HTA | Wages & Labour Benchmarking](#) [Cyrchwyd 10 Ionawr 2025]

¹⁰Forest Research. (2024). Forestry Statistics 2024. [Forestry Statistics 2024 - Forest Research](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

¹¹Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, Comisiwn Coedwigaeth, Llywodraeth yr Alban a Llywodraeth Cymru. (2023). Plant biosecurity strategy for Great Britain (2023 to 2028). [Plant biosecurity strategy for Great Britain \(2023 to 2028\) - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 7 Ionawr 2025]

¹²Eschen, R. et al. (2023). An updated assessment of the direct costs of invasive non-native species to the United Kingdom. Biological Invasions 25(10): 3265-3276.

¹³Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol. (2020). Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. [Target 6](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

¹⁴Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, Llywodraeth yr Alban a Llywodraeth Cymru. (2023). GB invasive non-native species strategy (2023 to 2030). [GB Strategy » NNSS](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]

- ¹⁵Grŵp Garddwriaeth Amgylcheddol. (2024). Mission green growth: a strategic plan from the Environmental Horticulture Group. [HTA | Research Documents and Policy Papers](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]
- ¹⁶Whittet, R. et al. (2019). Genetic considerations for provenance choice of native trees under climate change in England. [fcrp030.pdf](#) [Cyrchwyd 25 Chwefror 2025]
- ¹⁷Perry, A. et al. (2024). Tree nursery environments and their effect on early trait variation. bioRxiv, p. 2024.08.20.608769.
- ¹⁸Pwyllgor yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig. (2022). Tree Planting. [Tree Planting and Woodlands](#) [Cyrchwyd 18 Chwefror 2025]
- ¹⁹Chavez, V.A. et al. (2018). Variability in commercial demand for tree saplings affects the probability of introducing exotic forest diseases. Journal of Applied Ecology 56(1): 180-189.
- ²⁰Whittet, R. et al. (2016). Supplying trees in an era of environmental uncertainty: identifying challenges faced by the forest nursery sector in Great Britain. Land Use Policy 58: 415-426.
- ²¹Comisiwn Coedwigaeth. (2023). Tree supply report 2023. [Tree Supply Report - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 10 Rhagfyr 2024]
- ²²Comisiwn Coedwigaeth. (2024). Tree supply report 2024. [Tree Supply Report 2024 - GOV.UK](#) [Cyrchwyd 10 Rhagfyr 2024]
- ²³Comisiwn Coedwigaeth. (2025). Register of Basic Materials. [Forest Reproductive Materials](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]
- ²⁴Tree Equity Score UK. (2025). [Tree Equity Score UK](#) [Cyrchwyd 22 Ionawr 2025]
- ²⁵Cymdeithas Crefftau Garddwriaethol. (2024). The opportunity for mechanisation and automation in UK environmental horticulture. [HTA | Mechanisation and Automation](#) [Cyrchwyd 19 Chwefror 2025]
- ²⁶Pwyllgor Sector Garddwriaethol Tŷ'r Arglwyddi. (2023). Sowing the seeds: A blooming English horticultural sector. [Sowing the seeds: A blooming English horticultural sector](#) [Cyrchwyd 19 Chwefror 2025]
- ²⁷Ambrose-Oji, B. et al. (2023). Social research for community tree nurseries (CTN). [Social Research for Community Tree Nurseries \(CTN\)](#) [Cyrchwyd 11 Chwefror 2025]
- ²⁸Mitchell, A.R. (2024). Small Scottish tree nurseries project, phase 1. Future Woodlands Scotland. Ar gael ar gais.
- *Casglwyd y data ar gyfraniadau economaidd y sector meithrinfeydd coed, plannu a rheoli coed, a'r sector prosesu coed, drwy wahanol ddulliau

Mae Gwreiddiau Cryf yn gydweithrediad rhwng:
Strong Roots is a collaboration between:

Dyluniwyd a chyhoeddwyd gan Woodland Trust, Kempton Way, Grantham, Swydd Lincoln NG31 6LL..

woodlandtrust.org.uk

Mae logo'r Woodland Trust yn nod masnach cofrestredig. Mae'r Woodland Trust yn elusen gofrestrddig yng Nghymru a Lloegr rhif 294344 ac yn yr Alban rhif SC038885. Cwmni di-elw cyfyngedig trwy warant. Cofrestredig yn Lloegr rhif 1982873. CP01905 07/25.

Cover images: Hillier Tree Nursery/ben lee/wtml. CP01905 07/25

